

https://blackboard.ie.edu/ultra/courses/_38343_1

3. Sanctions: Council adds the violation of restrictive measures to the list of EU crimes. *Council of the EU Press release*. 28 November 2022 URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2022/11/28/sanctions-council-adds-the-violation-of-restrictive-measures-to-the-list-of-eu-crimes/>

4. Основні принципи і керівні положення ООН, що стосуються права на правовий захист та відшкодування збитку для жертв грубих порушень міжнародних норм в області прав людини і серйозних порушень міжнародного гуманітарного права. *Резолюція, прийнята Генеральною Ассамблеєю ООН 16 грудня 2005 року № 60/147*. URL: <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N05/496/44/PDF/N0549644.pdf?OpenElement>

Фіалка М.І.,
професор кафедри
кримінально-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ПІДРОБЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ ЯК РІЗНОВИД «ФЕЙКІВ» В СУЧАСНОМУ ІНФОРМАЦІЙНОМУ ПРОСТОРИ

Той хто володіє інформацією той володіє світом. Такий меседж набрав своєї популярності не сьогодні і не вчора. Поширення інформації в сучасному суспільстві виступає одним з управлінських процесів в соціумі. Усвідомлюючи цей аспект, будь-яке сучасне суспільство намагається, і це логічно, якщо не тотально контролювати свій інформаційний простір, то принаймні здійснювати його певне регулювання.

Не залишається осторонь в цьому питанні і Україна. Починаючи з перших років незалежності в українському суспільстві системно формувалось правове підґрунтя регулювання створення, зберігання та обігу інформації в сучасних умовах. Основу такого правового регулювання закладено в Законі України «Про інформацію» [1].

Даний нормативно-правовий акт визначає поняття певних явищ, які мають те чи інше відношення до інформаційного простору. Одним з основних термінів, що отримали правове закріплення в цьому законодавчому акті, є «документ», який визначається як матеріальний носій, що містить інформацію, основними функціями якого є її збереження та передавання у часі та просторі.

Щодо іншого поняття, яке має ключове значення в цьому питанні, а саме «інформація» Закон України «Про інформацію» наголошує на тому, що «інформація» це будь-які відомості та/або дані, які можуть бути збережені на матеріальних носіях або відображені в електронному вигляді [1].

Коли ми ведемо мову про фейк, то в будь-якому випадку наголошуємо на такій характерній рисі цього явища як недостовірність, тобто, іншими словами, сфальсифікованому (підробленому). Поняття фейку, не зважаючи на сучасний спектр застосування, в переважній більшості відносять до інформації. Так Велика українська енциклопедія наголошує на тому, що фейк це повністю або частково вигадана інформація про суспільні події та людей, яка містить усі ознаки правдивого повідомлення, але його фактаж умисно викривлений, поданий частково чи повністю зі спотвореним контекстом. Інструмент інформаційної війни, спосіб маніпуляції з метою створення підміненої реальності у свідомості аудиторії, що спонукатиме її до дій чи думок, які потрібні маніпулятору [2].

Тобто, іншими словами, фейк в своїй суті є викривленою або сфальсифікованою інформацією. І ось тут у нас виникає запитання: чи можемо ми вважати підроблення будь-якого документу різновидом фейку.

Для початку з'ясуємо те, що таке підроблення (фальсифікація) документу. Свого часу, ми вже звертались до цього питання і наголошували на тому, що підроблення документів це повне виготовлення сфальсифікованого документа, так і часткову фальсифікацію змісту справжнього документа [3, с. 79]. Що все таки мається на увазі, коли ми кажемо фальсифікація документа. На нашу думку, мова йде про виправлення, внесення фіктивних записів, знищення частини тексту, витравлення, підчистка, змивання, підробка підпису, переклеювання фотографій, проставлення на документі відбитка підробленої печатки тощо. Тобто, підроблюючи документ особа намагається тим чи іншим чином викривити інформацію, яка в ньому закріплена.

Як ми бачимо з викладеного вище, і фейк і документ, а разом з цим і підроблений документ, мають одне явище, яке їх поєднує, а саме – інформацію.

При цьому, як і у випадку з фейком, так і у випадку з підробленим документом суспільно небезпечне посягання спрямоване на інформацію. В обох випадках відбувається процес внесення певної недостовірності в існуючу інформацію, або взагалі перекручування інформації з метою ввести або суспільство, або окрему особу в оману. І тим самим досягнути певної власної мети.

З'ясовуючи питання, що є загальним, а що частковим з цих двох явищ, вважаємо необхідним наголосити на тому, що «фейк», як явище, має узагальнюючий характер, а «підроблення документів» є його частиною. Іншими словами підроблення документів можливо розглядати як певний різновид фейку. Зрозуміло, що це власне тільки гіпотеза, яка потребує детального розроблення та обґрунтування.

Справа полягає в тому, що фейк, як явище, має набагато ширший діапазон поширення ніж підроблений документ. Так, наприклад, М. Кіца досліджуючи проблематику фейку в українських засобах масової інформації

(далі, ЗМІ), наголошує на тому, що фейком може бути акаунт у соцмережі, сайт в Інтернеті, одяг (підробки під відомі бренди) чи аксесуари, ліки в апетці (в кращому випадку вам продадуть той самий препарат меншої концентрації, в гіршому – взагалі не той, проте з тією етикеткою), продукти в магазині (найчастіше – дорогі алкогольні напої) тощо. Проте (на думку авторки) найстрашніший і найбільш загрозливий вид фейку – новини в ЗМІ [4].

Тобто, ми спостерігаємо той факт, що фейк, як явище, має своє поширення в багатьох сферах людського життя та діяльності. В той же час, підроблення документів існує в сфері документообігу. Іншими словами, має спеціалізоване коло поширення. Іншими словами, можливо наголосити на тому, що, спираючись на логічне мислення, фейк виступає як загальне явище, а підроблення документів як частина цього загального.

Крім того, інструментом обігу інформації в суспільстві безумовно вважають документи. При цьому, такий обіг отримав в науці власне певне визначення – документообіг. Свого часу, ми зазначали те, що під документообігом розуміють певні правовідносини, які виникають між їх суб'єктами, а саме фізичними особами, об'єднаннями, соціальними спільнотами відносно офіційних документів з приводу забезпечення встановленого державою порядку їх створення, зберігання, використання та знищення в різних сферах суспільної діяльності [5]. Зрозуміло, той факт, що документообіг, як певний процес, передбачає ті чи інші дії безпосередньо з самими документами, але враховуючи те, що однією з складових частин документа, яка утворює його сутність виступає інформація, ми стверджуємо наступне: всі процеси в межах документообігу в повному обсязі стосуються в першу чергу інформації. Як наслідок цього, документ ті його обіг виступає невідомою частиною інформаційного простору суспільства. А як ми вже наголошували, фейки полем свого існування в першу чергу вважають інформаційний простір суспільства. Тому будь яке підроблення (фальсифікація) документа виступає як відповідний вплив на інформацію з подальшим її викривленням. Тобто мова йде про створення певного виду фейка.

Підводячи підсумок викладеному вище, необхідно наголосити на тому, що підроблення (фальсифікація) документів в сучасних умовах (підвищення ролі інформації в українському та міжнародному суспільстві) необхідно розуміти як один з різновидів фейку.

Список використаних джерел:

1. Про інформацію: закон України від 02.10.1992 № 2657-ХІІ // База даних «Законодавство України»/Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text> (дата звернення: 18.11.2022).
2. Панчук Д. М. Фейк // Велика українська енциклопедія. URL: <https://vue.gov.ua/Фейк> (дата звернення: 21.11.2022).
3. Фіалка М.І. Підроблення документів як спосіб ухилення від військової служби (кримінально-правовий аналіз). *Вісник Кримінологічної асоціації України: зб. наук. пр.*

Харків, 2018. № 2 (19). С. 77-86.

4. Кіца М. Особливості та методи виявлення фейкової інформації в українських ЗМІ // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Журналістські науки. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017. № 883. С. 28–32. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2019/apr/16109/kitsa.pdf> (дата звернення: 24.11.2022).

5. Фіалка М. І. Кримінально-правова охорона документообігу: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08. Запоріжжя, 2010. 24 с. URL: http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/2780/kriminal_no_pravova_ohoro_na_dokumentobi.pdf?sequence=2&isAllowed=y (дата звернення: 24.11.2022).

Філіпп А.В.,

доцент кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ ПИТАННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 438 КК УКРАЇНИ

Згідно ч. 1 ст. 438 Кримінального кодексу України (далі – КК України) визначається таке кримінальне правопорушення як «Порушення законів та звичаїв війни», за яке передбачена кримінальна відповідальність. Об'єктивну сторону вказаного складу кримінального правопорушення складають діяння, що полягають у: 1) жорстокому поводженні з цивільним населенням чи військовополоненими; 2) вигнанні цивільних для примусових робіт; 3) застосуванні тих засобів ведення війни, що заборонені міжнародним правом; 4) розграбуванні національних цінностей, що знаходяться на окупованій території; 5) відданні наказів про вчинення відповідних дій; 6) інших порушеннях законів і звичаїв війни, які встановлені міжнародним законодавством, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України [1].

Слід зазначити, що для кваліфікації дій особи за вищевказаною статтею КК України, повинні бути наявні усі елементи: 1) у країні має бути офіційно встановлений стан війни, за якої особа порушує передбачені законом закони й звичаї її ведення; 2) на території України повинна зберігатися чинність конкретних міжнародних документів, що регламентують встановлення правил і звичаїв війни, а також забороняють використовувати незаконні засоби ведення війни. Однак, міжнародне право однозначно не визначає поняття «війни» (на відміну від терміну «агресія»). Національним законодавством також не визначене дане поняття, але охарактеризовані такі